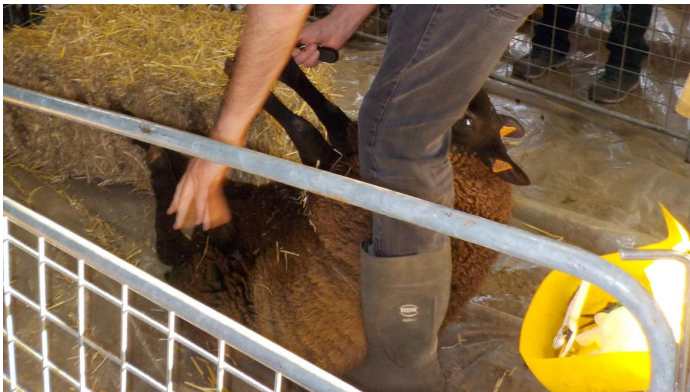

Veel interesse voor demo's schapenhouderij

Schapen (/Schapen) | Online 22/11/2021 11:00

In het kader van het demonstratieproject 'Ziekten van A(bortus) tot Z(woegerziekte): preventieve gezondheidszorg bij kleine herkauwers' werden de afgelopen weken op 3 bedrijven, verspreid in Vlaanderen, demo-workshops gehouden. We mochten ruim 225 aanwezigen verwelkomen.

Bert Driessen gaf toelichting over hoe klauwen bijgeknipt moeten worden. - Foto: André Calus

Het demonstratieproject 'Preventieve gezondheidszorg' wordt gefinancierd door Vlaanderen en Europa. Het is vooral toegespitst op de schapenhouderij en er gaat aandacht naar blauwtong, zwoegerziekte, rotkreupel en listeriose. Belangrijke bijkomende accenten zijn het vaccinatiebeleid en het abortusprotocol. Tijdens de workshops gaf Eva Van Mael (DGZ) toelichting bij de mogelijke vaccinaties in de schapenhouderij. Bert Driessen (KU Leuven) behandelde de klauwverzorging en de eraan verbonden ergonomische aspecten. Daarnaast kregen de bedrijfsleiders de kans om hun bedrijf en bedrijfsstrategie voor te stellen. De deelnemers roteerden in 3 groepen.

Vaccinaties

Eva Van Mael stelde als inleiding dat vaccinaties nooit als enige maatregel kunnen toegepast worden. Ze moeten wel in een globale strategie passen en gebaseerd zijn op de doelstellingen die men voor ogen heeft. In sommige gevallen is vaccineren wettelijk verplicht. De doelstelling is in de regel sterfte beperken of het

dierenwelzijn verbeteren. Vaccineren mag enkel gebeuren bij gezonde dieren, gezien een ziekteverwekker ingespoten wordt, waartegen het dier zich moet verdedigen door antistoffen te produceren.

Er zijn diverse soorten vaccins, namelijk dode of levende (met verzwakte stammen). Bij gebruik van dode vaccins worden minder antistoffen gevormd dan bij levende. Vaccinaties gebeuren steeds door of in samenspraak met de dierenarts. Via de dierenarts kunnen vaccins, die niet in België aanwezig zijn, via het cascadeprincipe naar hier gebracht worden.

De diverse mogelijke vaccinaties werden besproken. Vaccinatie tegen enterotoxaemie (plotse sterfte door het bloed) gebeurt het best bij de drachtige ooi een viertal weken vóór het werpen, zodat er voldoende antistoffen via de biest aan het lam worden meegegeven. Deze lammeren kan men dan zelf na 12 weken vaccineren om ze verder te beschermen. Is de moeder niet gevaccineerd, dan kunnen de lammeren al na 4 weken gevaccineerd worden. Jonge ooiën dienen met een tussenperiode tweemaal gevaccineerd te worden om volledig beschermd te zijn. Denk aan onze coronavaccinatie, die volgens dezelfde principes loopt.

Bij klauwproblemen door rotkreupel kan met *footvax* gevaccineerd worden. De vaccinatie onderdrukt de symptomen, de dieren genezen, maar het probleem is niet opgelost want de veroorzakende bacteriën blijven aanwezig. Om de 6 maanden moet er opnieuw gevaccineerd worden.

Op de geitenbedrijven wordt de tankmelk tweemaandelijks onderzocht om te zien of er Q-koorts aanwezig is. Indien dat positief is, dan is vaccinatie verplicht. Eva Van Mael stelde echter dat bijvoorbeeld op kinderboerderijen, of op alle plaatsen waar er contact is tussen schapen/geiten en het publiek, het aangewezen is om ook de daar aanwezige schapen (en natuurlijk de geiten) te vaccineren tegen Q-koorts. Er kan ook tegen zomerlongontsteking (pasteurellose) gevaccineerd worden, tegen toxoplasmose (niet bij drachtige dieren = abortus) of tegen chlamidia.

Een specifiek geval vormt *Ecthyma* of Zere Bekjes. Hier wordt enkel in noodgevallen opgetreden. Vaccineren gebeurt via krasjes op de huid. Het vaccin moet uit het buitenland ingevoerd worden.

Recent is er ook een vaccin tegen blauwuier (staphylococconontsteking) op de markt. De ooiën dienen 6 en 3 weken voor het werpen ingeënt te worden.

En *last but not least*, onze verliezen in de periode 2007-2008 indachtig, is er de vaccinatie tegen blauwtong, waartegen nu 3 vaccins op de markt zijn, respectievelijk tegen de types 1, 4 en 8, al of niet in combinatie. Blauwtong (type 8) wordt trouwens nog altijd vastgesteld in België, de laatste jaren het meest bij rundvee.

Bijsluiter lezen

Het is aangewezen om steeds de bijsluiter met aandacht te lezen. Moet de toediening subcutaan of intramusculair? Hoe moet de flacon bewaard worden? Op welke plaats op het lichaam wordt het best gevaccineerd? Eenmaal een flesje aangeprikt is de bewaarbaarheid beperkt. Er werd voorgesteld tijdens de workshop om vervuiling te voorkomen bij gebruik door een naald in de fles te laten zitten. Voor grote aantallen kan een revolverspuit met dosisaanduiding gebruikt worden.

Klauwverzorging

Bert Driessen gaf de aanwezigen toelichting over klauwverzorging.

Op quasi alle schapenbedrijven komen klauwproblemen voor. Uit de rondvraag hoeveel maal per jaar de schapenhouders de klauwen onder handen nemen, is het courante antwoord tussen 1 en 3 keer. Toch zijn op dit vlak de recente inzichten gewijzigd: de klauwen moeten maar bijgesneden worden als er effectief problemen zijn. Voor controle van de hoeven moeten de klauwen eerst proper gemaakt worden. De uitgroei van de hoeven wordt weggeknipt. Daarvoor kan een mes of schaar gebruikt worden. De voorkeur van Bert Driessen gaat uit naar gebruik van een schaar.

Bij rotkreupel hebben de hoeven de neiging om sneller te groeien. Rotkreupel kan men ook herkennen aan de reuk (kaasgeur), maar meestal ziet men ook ontsteking van de tussenklauw. Overgroei wordt weggeknipt, maar men mag nooit te veel wegsnijden, want dit kan leiden tot verdere verspreiding van rotkreupel. Losse delen worden wel weggesneden. Na het bijsnijden worden de hoeven behandeld met oxytetracyclines (spray). Na 10 dagen moet men de dieren terug onder handen nemen. Bij besnijden van dieren met rotkreupel moeten na elk dier de gebruikte mesjes/scharen ontsmet worden om overdracht te voorkomen. De afgeknipte klauwdelen moeten verzameld worden, want ze zijn een bron van verdere infectie.

Bij problemen met rotkreupel kan vaccineren soelaas brengen, zie ook hierboven. Vaccinatie moet om de 6 maanden herhaald worden, anders duiken de problemen weer op. De frequent voorkomende entknobbel is een negatief punt. Het is beter in de oksel te vaccineren dan in de hals, zoals geregeld wordt aangeraden. Ge-vaccineerde dieren kunnen tijdelijk koorts ontwikkelen, want immuniteit ontwikkelen kost energie.

Kantelbox voor klauwverzorging. - Foto:
André Calus

Voetbaden

Voetbaden ter voorkoming of genezing worden iets minder frequent gebruikt dan vroeger. Ze kunnen pas een tiental dagen na het bijnijden gebruikt worden, omdat anders de kwetsuren veroorzaakt door bijnijden te veel pijn veroorzaken bij de dieren. Vroeger werden pootbaden gebruikt met formaldehyde, koper of zink, maar deze producten zijn momenteel verboden. Formaldehyde is trouwens kankerverwekkend. Koper- en zinkproducten zijn zware metalen, die het milieu belasten. Momenteel worden in klauwbaden organische zuren of etherische oliën gebruikt. Deze werken iets minder goed dan de hiervoor genoemde (niet meer toegelaten) producten.

Bij toepassing van voetbaden is het belangrijk dat de klauwen eerst gezuiverd worden van modder of andere onreinheden. Eerst de dieren tijdelijk opstallen, of ze eerst door een waterbad laten lopen om de hoeven schoon te maken, is dus aangewezen. Het pootbad moet lang genoeg zijn (3 m), zodat het contact van de producten met de hoeven voldoende intens is. Na dit voetbad moeten de

producten kunnen inwerken, dus men kan het best de dieren tijdelijk opstallen, totdat alles opgedroogd is. Nadien worden de dieren in een 'zuivere' wei gelaten, dit is een wei waar de vorige 14 dagen geen schapen gelopen hebben.

Bij aankoop van dieren is het aangewezen om deze toch 14 dagen in quarantaine te plaatsen en ondertussen de klauwen te ontsmetten, ook al zien ze er ogenschijnlijk gezond uit. Dat is nodig om alle insleep, onder andere van rotkreupel, op het bedrijf te voorkomen.

Ergonomie

Voor de inspectie van de hoeven bij schapen vraagt het heel wat inspanning en kracht om de dieren op hun achterwerk te krijgen. Het is erg belastend voor de rug. Via een projectie werd getoond hoe je een schaap moet vastnemen en hanteren om het op zijn achterwerk te krijgen: hand onder de kin, kop naar achteren draaien en met de andere hand op de flank neerwaarts duwen, zodat het in zithouding komt.

Er bestaan ook hulpmiddelen om het onderhoud van de klauwen minder belastend te maken. Een mogelijkheid is de aanschaf van een kantelbox, die gekoppeld wordt aan een hekkensysteem, waarbij de schapen achter elkaar naar de box geleid worden. Bij het kantelen van een schaap is het altijd oppassen voor bruske bewegingen die aanleiding kunnen geven tot knoopvorming in de darmen. Terugdraaien vanuit ruglig naar de uitgangspositie is wenselijk en niet het volledig ronddraaien van het schaap. Een ander hulpmiddel is de schapenstoel, waarbij het schaap als het ware achterwaarts in een zetel getrokken wordt, waarna de hoeven kunnen bijgesneden worden.

De bedrijven

Voor deze demo's waren we te gast op 3 verschillende bedrijven. Bij dierenarts Norbert Steurbaut in Nederhasselt, zelf een Texel-stamboekweker, werden we ingewijd in de werking van een 'materniteit' of geboortekliniek, waar schapenhouders hun ooien kort voor het aflammeren kunnen binnenbrengen en ze ter plaatse laten tot enkele dagen na de geboorte. Bij Walter Cleemput in Bornem konden we kennismaken met zijn Swifter-kwekerij en zijn aanpak van de selectie op basis van de vleeslamindex bekomen na het scannen. Bij Johan en Toon Schouteden in Houthalen-Helchteren waren we op een bedrijf dat zich met zijn 1.100 ooien gespecialiseerd heeft in natuur- en terreinbegrazing. Dit bedrijf

ligt in het hart van het wolvengebied en heeft, om de dieren te beschermen, dan ook de jongste jaren zijn bedrijfsvoering aanzienlijk moeten aanpassen. Op deze specifieke problematiek komen we later nog terug.

We danken deze 3 bedrijven voor hun openheid en gastvrijheid. Zo kunnen we ook telkens weer van elkaar leren en dat is ook een doel van het organiseren van demonstraties en workshops.

 André Calus

Preventieve gezondheidszorg bij schapen, geiten en herten

Schapen (/Schapen) | Online 28/03/2022 15:00

Het demonstratieproject 'Ziekten van A(bortus) tot Z(woegerziekte) – preventieve gezondheidszorg bij kleine herkauwers' legt de focus op rotkreupel, zwoegerziekte, listeria en blauwtong. Dat zijn ziekten die veroorzaakt worden door bacteriën of virussen en die bij kleine herkauwers heel wat problemen en schade kunnen veroorzaken. Het project wordt gefinancierd door Vlaanderen en Europa.

De praktijkdagen schapenhouderij worden binnenkort georganiseerd in schoolhoeve Axelwalle te Oudenaarde en in de Hooibeekhoeve te Geel

De partners vzw Vlaamse Schapenhouderij (VSH), Dierengezondheidszorg Vlaanderen (DGZ) en KU Leuven (Labo fysiologie der huisdieren) van dit demonstratieproject organiseren hierover 2 praktijkdagen, met een sessie in de voormiddag en één in de namiddag.

Programma

Binnen elke sessie worden de aanwezigen in groepen opgedeeld en kan iedereen de volgende praktijkgerichte workshops volgen :

- Toelichting omtrent rotkreupel, zwoegerziekte, listeria en blauwtong.
- Demonstraties klauwverzorging, ergonomisch werken en vaccinaties

- Economische evaluatie van behandelingstechnieken

Nadien kan je een bezoek brengen aan onze Preventieve Gezondheidsbeurs. Je vindt er demostanden van verschillende bedrijven, videovertoningen, tentoonstelling van behandelingsapparaten en uiteraard zullen er ook schapen te zien zijn.

Praktische info

Deze praktijkdagen gaan op 2 locaties door:

- op zaterdag 9 april 2022 in de schoolhoeve Axelwalle, Axelwalle 14 in Oudenaarde.
- op zaterdag 7 mei 2022 in de Hooibeekhoeve, Hooibeeksedijk 1 in Geel.

Sessie 1 loopt van 10 tot 12 uur, sessie 2 is van 14 tot 16 uur. Met tussenin mogelijkheid tot bezoek van de informatiebeurs en tentoonstelling.

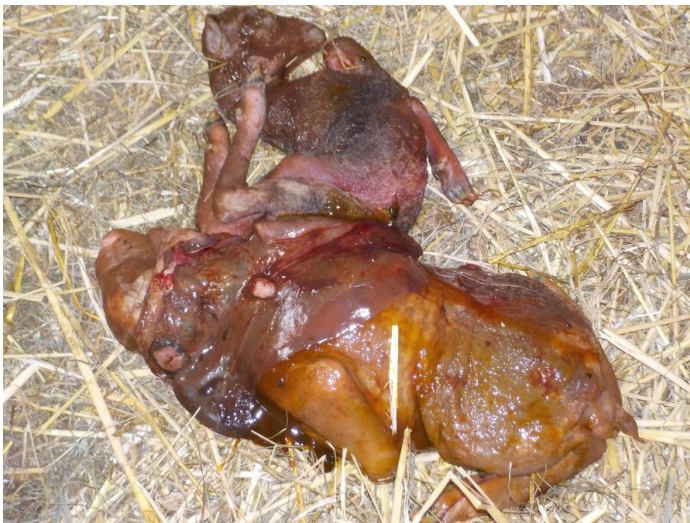
Deelname is volledig gratis, inschrijven kan via [info@vsh.be \(mailto:info@vsh.be\)](mailto:info@vsh.be); graag vermelden welke plaats en sessie je kiest en met hoeveel personen je komt.

Meer info bij Lies De Meyer, medewerker Vzw Vlaamse schapenhouderij; tel: 478 65 65 97 of via [info@vsh.be \(mailto:info@vsh.be\)](mailto:info@vsh.be); of op [www.vsh.be \(http://www.vsh.be\)](http://www.vsh.be).

Preventieve gezondheidszorg (deel 1): ziekten van A(bortus) tot Z(woegerziekte)

Schapen (V/Schapen) | Online 23/05/2022 09:00

De voorbije weken waren er in Oudenaarde en Geel 2 praktijkdagen voor houders van kleine herkauwers, kaderend in het demoproject Preventieve Gezondheidszorg: Ziekten van A(bortus) tot Z(woegerziekte). De talrijke aanwezigen werden per dag in 3 groepen ingedeeld om volgens beurtrol het hele programma te doorlopen

Abortus komt op elk bedrijf wel eens voor. Men spreekt van abortus bij diverse situaties: bij embryonale resorptie (vroeg in de dracht), bij dode foetussen of bij de geboorte van zwakke en premature lammeren. - Foto: AC

Het demonstratieproject eindigde op 31 mei , na een looptijd van 2 jaar. De partners in dit project zijn de vzw Vlaamse Schapenhouderij (VSH; coördinator), Dierengezondheidszorg Vlaanderen (DGZ) en KU Leuven. Het project wordt gefinancierd door Vlaanderen en Europa. Het focust op 4 ziektefenomenen : blauwtong, woegerziekte, listeriose en rotkreupel. Daaraan gekoppeld komen het abortusprotocol, het vaccinatiebeleid, de klauwverzorging en ergonomie nadrukkelijk in beeld. In dit artikel gaan we niet in op de rotkreupelproblematiek en de klauwverzorging, daar komen we later in deel 2 op terug. Eva Van Mael (DGZ) belichtte de 3 ziekten blauwtong, woegerziekte en listeria.

Blauwtong

Blauwtong wordt veroorzaakt door een virus dat door muggen (knutten) van het ene dier op het andere wordt overgedragen. Origineel kwam de ziekte voor in Afrika, waar wel 27 serotypes bestaan. In België veroorzaakte het serotype 8 in de jaren 2006-2008 voor onze schapenhouderij een diepe crisis, met verliezen van 25 tot 30% van de dieren. Er zijn een hele reeks symptomen, maar ofwel sterft het dier, ofwel is er een traag herstel.

Behandeling laat toe om koorts en pijn te verzachten. Er was eerst een verplichte vaccinatie, maar de jongste jaren gebeurt vaccineren vrijwillig. Voorkomen kan door insectenbestrijding, maar vaccineren is bij dreiging absoluut noodzakelijk om verliezen te beperken. De jongste jaren circuleert er terug blauwtong in België, nadat het een tijdje omwille van de vaccinatie verdwenen was. Het risico blijft dus bestaan. Deze ziekte is aangifteplichtig.

Listeriose

Deze ziekte wordt veroorzaakt door de bacterie *Listeria monocytogenes*, die abortus en hersenontsteking veroorzaakt bij schapen. Besmet kuilvoeder is hier meestal de boosdoener. Schimmelplekken in de kuil, maar ook kuilvoeder met veel grond, of zelfs zeer kort begraasd gras kunnen tot listeriabesmetting leiden. Zeer dikwijls zien we schimmelvorming aan de randen van een kuil, of bij waterinfiltratie in pakken voordroog. Hier moet men deze aangetaste plekken grondig verwijderen vooraleer het voeder bij de dieren te brengen. De aantasting kan één enkel dier betreffen, maar kan ook leiden tot een bedrijfsprobleem. De dieren die aangetast zijn, zijn suf, houden de kop scheef of/en lopen in cirkeltjes.

Er is geen vaccinatie mogelijk, behandeling met antibiotica verloopt moeilijk en meestal sterven de dieren na enkele dagen. Op ons eigen bedrijf hebben we jaren terug een uitbraak meegemaakt en het devies is hier duidelijk 'veel beter voorkomen dan genezen', want genezen is er quasi niet bij.

Zwoegerziekte

Bij zwoegerziekte gaat het om een aantasting door een virus *Visna-Maedi*. Besmetting gebeurt meestal bij de geboorte, via biest en bloed van een aangetaste moeder. De ziekteverschijnselen vertonen zich pas na anderhalf tot 4 jaar en verlopen progressief, hetzij via zenuwstoornissen of/en via ademhalingsstoornissen.

De ziekte verloopt traag, met als symptomen achterblijven, moeilijke ademhaling, hoest, vermageren en finaal de dood. Er is geen behandeling/medicatie mogelijk. Aantasting kan nagegaan worden via Elisa- of pcr-testen. Negatief geteste dieren kunnen later echter toch positief blijken. Bloedonderzoek op bedrijfsniveau is een goede indicator voor al of niet aanwezigheid ervan. Ook hier is preventie aan de orde: moederloze opfok van de lammeren bij bedrijfsaantasting, opletten bij aankoop, snel verwijderen van aangetaste dieren en er bestaat ook een bestrijdingsprogramma, dat vooral in stamboekmiddens toegepast wordt. Je dierenarts zal je hierbij begeleiden.

Abortus en vaccinaties

Medewerkers van de firma Hipra gingen vervolgens dieper in op vaccinatiemogelijkheden om een abortusstorm op bedrijfsniveau te voorkomen/bestrijden. De firma Hipra is een Spaans bedrijf (met bij ons een vestiging in de Gentse regio), dat zich gespecialiseerd heeft in de ontwikkeling van vaccins, onder andere voor kleine herkauwers. Concreet gaat het bijvoorbeeld om vaccins tegen chlamidia. Recent is er echter ook Vimco op de markt gekomen, een vaccin ter voorkoming van uierontsteking, en meer specifiek blauwuier.

Abortus komt op elk bedrijf wel eens voor. Wanneer op jaarbasis minder dan 5% van de moeders aborteert, is er geen probleem. Wanneer dit tussen 5 en 10% ligt, dan branden de oranje knipperlichten, en wanneer meer dan 10% van de moeders verwerpt, is er sprake van een uitbraak.

Men spreekt van abortus bij diverse situaties: bij embryonale resorptie (vroeg in de dracht), bij dode foetussen of bij de geboorte van zwakke en premature lammeren. De kosten voor een abortus worden geraamd op 250 tot 300 euro voor een melkschaap en op 100 à 150 euro voor een vleesschaap.

Oorzaken van abortus

De oorzaken van een abortus kunnen zeer divers zijn en al of niet het gevolg zijn van een infectie, maar bij een infectie zijn er nog tal van mogelijke veroorzakers: bacteriën, schimmels, virussen of parasieten. Bij een abortus is het daarom aangewezen om via je dierenarts een onderzoek te laten uitvoeren bij DGZ naar de oorzaak. Hiertoe is er al een tijd terug een abortusprotocol ontwikkeld. Men

analyseert bloed, de foetus en de nageboorte. Uit de resultaten 2020 komen vooral chlamidia en toxoplasma als hoofdverantwoordelijken voor een abortus bij schapen naar voren.

Vervolgens werd dieper ingegaan op een infectie door chlamidia. Deze kiem kan het bedrijf binnenkomen door aankoop van ooilammeren of ooien uit een besmette kudde, maar ook de ram kan chlamidia overdragen. Wanneer ooien aangetast worden op het ogenblik dat ze niet drachtig zijn, of wanneer meer dan 90 dagen drachtig zijn, dan nestelt de kiem zich latent in het lichaam en zal pas bij een volgende dracht abortus optreden. Voor ooien geïnfecteerd binnen de 90 dagen van de dracht treedt wel abortus tijdens deze dracht op. Tijdens de voordracht werden diverse praktijksituaties voorgelegd en gedemonstreerd.

Wat valt er te doen indien er na analyse een besmetting vastgesteld wordt? In eerste orde moet men alle bioveiligheidsmaatregelen toepassen om de verdere verspreiding binnen en buiten het bedrijf in te dijken. Ook kordaat optreden bij elke abortus: snelle verwijdering en vernietiging van placenta en foetussen, isolatie van de aborterende dieren, grondig ontsmetten van het hok waar de abortus heeft plaatsgehad. En om alles terug onder controle te krijgen, kunnen alle dieren gevaccineerd worden. Uit praktijkervaringen op een relatief groot bedrijf blijkt dat zelfs met (jaarlijkse) vaccinatie het een drietal jaar duurt vooraleer de bedrijfssituatie weer genormaliseerd is. Dus ook hier weer is preventie meer dan ooit aan de orde om economische rampen te voorkomen.

Ergonomie

Tijdens het project werden ook een reeks video-opnames gerealiseerd in het kader van ergonomie/de lichaamsbelasting, onder andere om te tonen hoe men de schapen het best vasthoudt om klauwverzorging te doen of om ze te scheren, zonder daarbij het eigen lichaam en vooral de rug overmatig te belasten.

In een eerste beeldenreeks werd de theorie van het heffen toegelicht: voeten op heupbreedte plaatsen, benen plooiën en heffen met rechte rug, terwijl de last dicht bij het lichaam gehouden wordt. In deel 2 wordt getoond hoe men een schaap in zithouding kan brengen. Dat is de courante houding om zonder ondersteunende hulp van toestellen de klauwen na te kijken of om het schaap te scheren. Men draait de kop met de ene hand opzij en met de andere hand drukt men het bekken richting de grond, zodat het schaap kantelt en in zithouding

komt. Bij geiten past men de 'flip' toe, waarbij men door het wegtrekken van de dichtstbijzijnde voor- en achterpoot de geit op haar zij legt om de klauwen na te kijken.

In een derde video werden de diverse toestellen die de werklast aanzienlijk kunnen verlichten gedemonstreerd (dit wordt later in het praktijk gedeelte nog herhaald, zie volgend artikel). Achtereenvolgend komen de schapenstoel, de kantelbox of het ophefsysteem voor meerdere dieren tegelijk, in beeld. Voor bedrijven met veel dieren zorgt de aanschaf van dergelijke apparatuur voor een aanzienlijke werkverlichting en -versnelling. Daartegenover staat echter een investeringskost, die varieert tussen enkele honderden tot meerdere duizenden euro's.

Daarnaast wordt ook getoond hoe men de dieren op een verhoogde werkplek kan plaatsen voor verzorging of hoe men het zich wat gemakkelijker kan maken door al zittend te werken. Finaal worden ook de lumbale riem of het veel duurdere exoskelet gedemonstreerd om het lichaam te ontlasten. In een vierde video wordt de klauwbehandeling gedemonstreerd. Daar komen we in een volgend artikel op terug.

De kantelbox als ergonomisch hulpmiddel. - Foto: AC

Preventie is belangrijk

Tijdens beide demodagen konden de deelnemers heel wat info mee naar huis nemen omtrent voor de sector belangrijke ziekten en problemen zoals blauwtong, zwoegerziekte of listeria. Eenmaal de dieren hiermee te maken krijgen, is er qua behandeling nog weinig mogelijk en loopt het meestal fataal af. Een voorkomingsbeleid gebaseerd op de basisprincipes van de bioveiligheid (eventueel aangevuld door vaccinatie voor blauwtong) is hier dus duidelijk prioritair. Hetzelfde kan gezegd worden voor de abortusproblematiek, waar chlamidia een belangrijke rol speelt.

Om de schapenhouderij te ondersteunen heeft DGZ trouwens binnen dit project een attentiekalender en een checklist uitgewerkt.

Wat rotkreupel en klauwbehandeling betreft, daar is preventie belangrijk, maar daar is ook bedrijfsmanagement en behandeling wel een noodzakelijk hulpmiddel om de zaken weer op orde te krijgen. Daar komen in een volgend artikel op terug, want met klauwproblemen daar heeft zo wat elk bedrijf mee te maken.

 André Calus

Preventieve gezondheidszorg bij schapen: Ziekten van A(bortus) tot Z(woegerziekte) (deel 2)

Schapen (/Schapen) | Online 18/06/2022 09:00

De afgelopen weken waren er in Oudenaarde en Geel 2 praktijkdagen voor houders van kleine herkauwers, kaderend in het demo-project Preventieve Gezondheidszorg : Ziekten van A(bortus) tot Z(woegerziekte).

Er was veel interesse voor de Praktijkdagen Preventieve Gezondheidszorg. - Foto: AC

Het demonstratieproject eindigde op 31 mei, na een looptijd van 2 jaar. De partners in dit project waren de vzw Vlaamse Schapenhouderij (VSH; coördinator), Diergezondheidszorg Vlaanderen (DGZ) en KU Leuven. Het project werd gefinancierd door Vlaanderen en Europa. [Vorige maand \(https://www.landbouwleven.be/13872/article/2022-05-23/preventieve-gezondheidszorg-deel-1-ziekten-van-abortus-tot-zwoegerziekte\)](https://www.landbouwleven.be/13872/article/2022-05-23/preventieve-gezondheidszorg-deel-1-ziekten-van-abortus-tot-zwoegerziekte) bespraken we de ziekten blauwtong, listeriose en zwoegerziekte, naast de aandacht die er gegeven werd aan ergonomie (rugbelasting) en het vaccinatiebeleid. In dit artikel gaan we dieper in op alles wat met klauwbehandeling en -verzorging te maken heeft en op rotkreupel.

Klauwaandoeningen

Norbert Steurbaut, dierenarts, startte met de beschrijving van diverse redenen van kreupelheid of manken. Eén daarvan zijn klauwaandoeningen. Bij melkgevende ooien kan manken aan de achterpoten echter ook wijzen op uierontsteking en op een pijnlijke uier, zonder dat er iets verkeerd is met de

klauwen. Het is belangrijk dat een schapenhouder hiervoor voldoende aandacht heeft. De belangrijkste klauwaandoeningen zijn tussenklauwontsteking, een blein (= een witte lijn degeneratieabces) en rotkreupel.

De bouw van een 'normale' klauw wordt beschreven en de hoorn van de klauw groeit ongeveer 0,15 mm per dag. Bij een klassieke klauwverzorgingsvisie worden de klauwen twee- à driemaal per jaar bekap: na het lammeren, bij het scheren en zeker ook voor het dekseizoen, samen met de uiercontrole. Bij tussentijdse kreupelheid wordt uiteraard ook het betreffende dier gecontroleerd. Meer recent is er vooral in de landen met grotere kuddes een nieuwe visie ten opzichte van klauwverzorging ontstaan: hierbij wordt het systematisch bekappen achterwege gelaten en wordt alleen bij problemen opgetreden, eventueel met inzet van antibiotica.

Kreupelheid heeft een negatieve impact op het dier (welzijn), maar ook op de schapenhouder (financiële kost) en op het milieu (producten voor de voetbaden). Kreupelheid heeft een negatieve invloed op de conditie, op de vruchtbaarheid (ook van de ram), op de weerstand van de lammeren (meer sterfte) en op de groei. Hoe de klauwverzorging juist moet gebeuren, werd na de lezingen in de praktijk gedemonstreerd (zie verder).

Rotkreupel

Rotkreupel wordt veroorzaakt door een synergisme van 2 bacteriën, namelijk *Fusobacterium necrophorum* en *Bacteroides nodosus*, maar van deze laatste zijn er meer dan 10 serotypes in omloop. De besmetting komt het bedrijf binnen door aankoop of huur van dieren, door deelname aan prijskampen of via laarzen of schoeisel (eigen laarzen, van de dierenarts of van de bezoekers). *Fusobacterium* veroorzaakt een tussenklauwontsteking, maar de impact van *bacteroides* is groter: een enzyme zorgt voor het losmaken van de hoornwand, maar ook voor de walgelijke geur, die zeer kenmerkend is voor rotkreupel. Zeer belangrijk is dat de *bacteroides*bacterie maximaal 14 dagen overleeft op de wei, als daar geen dieren lopen. Dit is voor het bedrijfsmanagement bij aantasting een belangrijk gegeven.

Rotkreupel komt vooral voor bij een temperatuur hoger dan 10 °C en wordt bevorderd door vochtigheid. Er zijn qua gevoeligheid rasverschillen, dierverschillen en jonge dieren zijn gevoeliger dan oudere. Bij aantasting betreft

het meestal meerdere dieren, waarvan soms één poot die aangetast is of soms meerdere poten.

Voor de graad van aantasting heeft DGZ een scorekaart ontwikkeld. Score nul is een normale klauw, score 1 staat voor een rode tussenklauwhuid (maar droog), score 2 wijst op een ontsteking van de tussenklauwhuid (rood en vochtig), bij score 3 is er al het loslaten van de zoolhoorn, bij score 4 krijgen we de ergste situatie, namelijk een bloederig geheel.

De gevolgen van rotkreupel zijn niet min: de dieren gaan meer liggen, minder eten en bijgevolg vermageren, met als resultaat minder melk en minder lammeren. De nieuwe hoornvorming bij aanwezigheid van rotkreupel is voosachtig of overdadig. Gezien de wondsituatie tussen de klauwen is dit een ideale uitgangspositie voor myiasis.

Gezien de grote impact is de vraag hoe men bij aantasting weer alles (min of meer) onder controle kan krijgen? Punt 1 is besmette dieren en dragers reduceren, door behandelen, vaccineren, opsplitsen in besmet/niet-besmet en het finaal opruimen van de recidivisten. Punt 2 is de weerstand verhogen door genetische selectie en/of vaccinatie. Punt 3 is de pootgevoeligheid verminderen door klauwverzorging en klauwbaden. En punt 4 is een aangepaste bedrijfsvoering: quarantaine bij aankoop, droge weiden, droge stallen, en eventueel vaccinatie, aangevuld met 'schone weiden', waar 14 dagen geen schapen op liepen.

Behandeling van rotkreupel

Er zijn diverse vormen van 'behandelen': vooreerst de klauwen verzorgen, gecombineerd met een voetspray, of gebruik van voetbaden, of gebruik van antibiotica, of het toepassen van vaccinatie. De klauwen verzorgen betekent het reinigen van de hoeven, overtollige hoorn en ondermijnde hoorn wegsnijden, en dit voor de 4 poten en voor alle dieren in de kudde.

Eenmaal de hoeven bijgewerkt zijn, kan men een voetspray toepassen op basis van oxytetracycline. Bij gebruik van voetbaden moeten deze voldoende diep zijn en voldoende groot. Qua productengebruik in de voetbaden is er wat discussie wat nog toegelaten is. Er was formaldehyde, maar dit product is irriterend en zou kankerverwekkend zijn. Er is zinksulfaat, maar advies is momenteel eerder gericht op gebruik van organische zuren of etherische oliën.

Gebruik van antibiotica gebeurt uiteraard door en in overleg met je dierenarts. Middelen zijn onder andere lincospectin, mycotil (risicovol product), draxin of tylan. Om bij ernstige problemen terug op de goede weg te geraken, wordt vaccinatie met footvax aangeraden. Subcutaan, 1 ml, met een interval van 4 à 6 weken, en nadien ofwel om de 6 maand bij ernstige druk, of jaarlijks. Vaccinatie gebeurt niet de laatste maand van de dracht of de eerste maand na het werpen. Een nadeel van vaccinatie is dat er op de injectieplaats tijdelijk serieuze zwellingen (abcessen) kunnen optreden.

Om bij probleembedrijven uit de impasse te geraken is een combinatie van (herhaalde) klauwverzorging, het opsplitsen van de groep dieren in besmet/niet besmet, voetbaden, eventueel gebruik van antibiotica en het inscharen in 'propere' weiden, aan de orde om stap voor stap uit het dal te klimmen. En finaal moeten de dieren die blijven problemen geven, worden afgevoerd.

Praktijkdemo

Dr. Steurbaut heeft vervolgens ook voor elke groep in de praktijk gedemonstreerd hoe de klauwen moeten verzorgd worden, en ook hoe vaccinaties het best geplaatst worden. In het kader van rugontlasting en ergonomisch werken waren er, dankzij de medewerking van de firma AGRO-P.E.S. uit Sint-Katelijne-Waver, ook diverse kantelapparaten voor klauwverzorging en ook een schapenstoel beschikbaar, waarvan de werking kon gedemonstreerd worden. Dit is uiteraard erg verhelderend (zie ook de foto's). De grootte van de kudde in relatie tot de kostprijs van de toestellen zal echter de haalbaarheid van deze investering bepalen.

De kantelstoel: een eenvoudig, maar doeltreffend apparaat. - Foto: AC

Een kantelapparaat voor klauwverzorging van schapen om de rugbelasting van de schapenhouder te verlichten. - Foto: AC

Wat kost klauwbehandeling?

Jasper Tavernier (RCC-Belgium) gaf een toelichting omtrent het gebruik van een rekenmodel om kosten en opbrengsten van diverse methoden van klauwbehandeling te vergelijken. Hij vergeleek klauwbaden met ofwel het vaccineren ofwel met groepsbehandeling of met individuele verzorging (op basis van antibiotica). Zijn conclusie was dat elke methode kan werken. Klauwbaden hebben een verdoken arbeidskost, maar het meest rendabel zijn een individuele behandeling of vaccinatie of groeps-klauwverzorging. Belangrijk is dat de toegepaste methode geïntegreerd wordt in het globale bedrijfsmanagement.

Besluit

Op de 2 praktijkdagen, als afsluiting van het demoproject 'Preventieve gezondheidszorg voor kleine herkauwers' werd heel wat interessante informatie gebracht voor de talrijke bezoekers. Als we de 4 ziekten echter van nabij bekijken, zijn zwoegerziekte en rotkreupel door strenge bioveiligheidsmaatregelen te vermijden, is listeria vooral te voorkomen door streng te zijn op de kwaliteit van het verstrekte voeder en is blauwtong- beveiliging het best gediend met de nodige vaccinatie(s). Het project heeft terecht ook ergonomie en de methodiek van omgaan met schapen onder de loep genomen, want rugproblemen zijn voor menig schapenhouder wel reëel.

 André Calus